

A főiskolák megnyitása a nőknek.

Írta: Beke Manó.

A folyóirat szerkesztősége felkért, hogy a nők főiskolai tanulmányi körének kiterjesztéséről írjak. Nehéz helyzetben vagyok; mert alig van e kérdésnek olyan oldala, melyről szóval, vagy írásban ne tárgyaltam volna; úgy, hogy okvetlenül ismétlésekbe kell bocsátkoznom, Mégis teljesítem a szerkesztőség kívánságát, mert ha egyebet nem is íránk, mint hogy a főiskolai tanulmányok minden ága megnyitandó a nőknek, de ezt aztán nyomatékmal ismételnék mindig többen, több helyen és sokszor, akkor talán annyira átmenne a köztudatba ez a szükséglet, hogy az illetékes és intézkedésre hivatott körök sem térhetnének ki a megvalósítás elől.

Ezúttal tehát csak röviden akarom tárgyalni a kérdést és pedig először is azt, miért kell az összes főiskolákat megnyitni a nőknek, vagyis mit várhatunk a nők főiskolai tanulmányi körének legszélesebb kiterjesztésétől? A felelet a következő: Fennáll, sőt sokkal fokozottabb mértékben, mint húsz évvel ezelőtt a társadalmi szükséglet, melyet az 1895-ik évi nevezetes 55.719. számú vallás- és közoktatási miniszteri rendeletben az akkori miniszter, W l a s s i c s Gyula így fejezett ki: »A társadalmi viszonyok átalakulása a létért való küzdelem megnehezülése a nők társadalmi helyzetében is nagy változást idézett elő. Ma már a műveltebb körökhöz tartozó nők is mindnagyobb számmal kénytelenek résztvenni az élet küzdelmeiben és a családi élet nyugalmasabb köret gyakran kell felváltaniok a kenyérkereset nehéz és fárasztó munkájával.« Kell-e arról szólni, hogy mennyire igazak e szavak ma, az embertelen világindulás negyedik évében. De nem csak a magános nők szociális helyzete tette és teszi szükségessé a nők főiskolai tanulását. A családi élet modern irányú alakulata, bensőségének fokozódása és gazdasági alapfeltételének megteremtése is e mellett szól. Jobban nem tudnám ezt kifejezni, mint ha megint a királyi resolútiót kísérő miniszteri rendelet szavait idézem, már csak azért is, mert talán ezzel hallgattatom el legjobban azon félszeg és újabban is többször hangoztatott fel fogást, hogy a főiskolai képzettség és családi élet egymást kizárják. A miniszteri leiratban ezt olvassuk: ... »A tudás, a műveltség csak fokozza a belátást, a tapintatot, a családi élet igényeinek okos mérlegelését; a gyermekek nevelésének színvonala pedig lényegesen emelkedik. Sőt meg vagyok győződve, hogy az arra hivatással bíró nőknek a tudományos pályán való működése azon társadalmi és erkölcsi tekintetben egyaránt káros helyzetnek megváltoztatására is jótékonyan fog közrehatni, mely szerint a házasságkötéseknél, gyakran egész cinizmussal, a vagyonság a mérvadó; és a szegény, bár minden tekintetben kiváló nők a családi élet betöltésétől, önhibájukon kívül, megfosztatnak« ... Ezekhez a magas szociális érzék sugallta szavakhoz csak még egy-kettőt akarok hozzáfűzni. Először is tapasztalataink alapján mondhatjuk, hogy a miniszter igen kiváló jósnak bizonyult. Azon házasságok nagy része, amelyeket főiskolai képzettségű nők kötöttek, valóban olyanok, mint amilyent ő előre látott. De még tovább megyek, egy-két lépéssel.

Társadalmi életünknek sok ezer baja között, véleményem szerint, a legsúlyosabbak egyike, hogy a férfiak későn házasodnak. Nem kell bővebben foglalkoznom ezzel a dologgal, ami magában is megérdemelne egy tanulmányt. Csak azt említem meg, hogy ebből ered az a

visszásság, hogy oly sok no nem mehet férjhez. Ez magától értetődik, mert hiszen a 30 éves férfiak száma (ez a házasságkötés átlagos kora az intellektuálisaknál és a gazdaságilag erősebbeknél) sokkal kevesebb, mint a 20 éves leányok száma. Ebből származik a házaselet legtöbb baja: az élettapasztalatok, az életfelfogás különfélesége, a lelki disharmonia és sokszor, igen sokszor; a magtalanságot előidéző betegségek, melyek ellen annyira szeretnénk küzdeni. Ha azonban gazdasági életünket és a korai házasságot gátló egyéb intézményeinket úgy lehetne átalakítani, hogy átmenne a köztudatba, benne élne minden gyerekememben az a tudat, hogy 22-23 éves korában megházasodhatik, sőt megházasodik, akkor nem volna nehéz egész nevelési rendszerünket úgy fejleszteni, hogy a férfi épp oly tisztán léphetne a házasságba, mint a nő és ezzel a legveszedelmesebb, a legpusztítóbb baj fokozatosan megszűnnék. A férfiak korai házasságának egyik előfeltétele, hogy a nő is kereső legyen; tehát a főiskolai képzettség ezt is szolgálná. Az az államférfi, aki majd felismeri, hogy a férfiak korai házassága legfőbb szociális szükségleteink egyike és aki az ehhez tartozó összes társadalmi és gazdasági intézkedéseket megteszi: a nemzet újjáteremtői között foglal helyet. És még egyvel akarom kiegészíteni a fentebb idézett miniszteri szavakat. Mai házaseletünknek sok baja között talán a legnagyobb az, hogy férfiemésztő. Különösen áll ez a városi lakosságra és pedig ismét a szellemi téren működőkre. A hihetetlen mértékben megnőtt gazdasági igényeket kielégítő családfenntartás költségeinek megszerzésére egy ember alig képes. A férfi ereje e nehézségek alatt hamarosan megroppan és megindul az a bomlási processzus, amely a legszentebb intézményt a legtermészetesebb utón tönkreteszti. A családi élet gazdasági terheiben is jó, ha osztozkodik a nő és pedig sokkal jobb, ha ezt keresetével, mint ha vagyonának kamataival teszi; mert az utóbbi esetben ritkaság, hogy az igényeik e kamatokkal arányban volnának.

De szükséges a nők főiskolára (bocsátása tudományos szempontból is. Oly kevesen vannak e házában, akik a tudományt művelik, hogy e szám növelése elsőrendű kulturális érdek. És ki nem tudná azt, hogy mennél többen foglalkoznak tudományos kérdésekkel, annál valószínűbb, hogy többen fogják emelni nemzetünk kulturális értékét – a jövő világban talán az egyedüli igazi értéket.

Végre, amit legelőször kellene mondanunk, emberi joga a nőnek, hogy tanulhasson, hogy szellemét kiművelhesse és ezzel emberi értékét emelje.

Ezúttal ennyit az általános kérdéshez. És most természetesen annak a véleményemnek adok kifejezést, hogy meg kellene nyitni azokat a főiskolai tanulmányokat is, amelyek eddig zárva maradtak. De ha azt kérdezik tőlem, miért, igazán nem tudnék mást mondani, mint azt, hogy miért ne? Nem tudom elképzelni, és azt hiszem, nincs az országban senki, aki meg tudná indokolni, hogy miért lehessen a nő orvos, tanár, gyógyszerész, de ne lehessen: jogász, építész, gazdász stb. Soha sem tudtam megérteni, mi tarthatta vissza Wlassics utódait attól, hogy a főiskolák többi ágait is megnyissák; hacsak az nem, hogy a megtett lépést is szerették volna visszacsinálni, de ebben. gátolta őket az egész világ haladó irányzata.

De nézzük, hogy mit várhatunk egyes új szakok megnyitásától. A jogi fakultás megnyitásától nem is kellemes szólnunk; hiszen a legilletékesebb faktor, maga a jogi fakultás már többszörösen kérelmezte. Az

és bírói női funkciókról sok szó esett már. Vannak ellenesei annak, hogy a nő ügyvéd, vagy bíró egyen. Véleményem szerint tévednek, akik azt hiszik, hogy a szükséges objektivitás a nőben inkább hiányzik, mint a férfiban. A francia és amerikai példák nem ezt bizonyítják. De ha e tekintetben lehetnek is kételyek, (melyeket a valóság hamarosan el fog oszlatni), abban azt hiszem, nem kételkedik senki, hogy a jogvégzettséggel járó magasabb hivatalnoki állásokban a nő nem csak hogy megállná a helyét, de oda éppen a stúdiuma által megnevesült nőiességével olyan szellemet hozna, amelyre a mi hivatalainknak égető szükségük van: humánus bánásmódot, a szociális bajok iránti érzéket, az egyéni kívánalmakba való behatolást, a (közönséggel való együttérzést, a rendet, a pontosságot, a lelkiismeretességet, mindmegannyi igazi hivatalnoki erényeket.

De álljon elő az, aki meg tudja magyarázni, miért ne szerezhesse meg a nő a műegyetemen a vegyész-mérnöki, az építész, a mérnöki, vagy akár a gépész-mérnöki oklevelet, amint ez például Németország legtöbb államában lehetséges. „Ha az egyetemre iratkozik be, akkor lehet vegyész, vegyészdoktor, sőt mint egyetemi hallgató, a műegyetemen hallgathatja az összes tárgyat, amelyek a vegyészeknek előadatok; de vegyész-mérnök mégsem lehet. Csodálatos, hogy még nem akadt miniszter, aki megszüntette volna ezt a furcsaságot. És miért ne lehetne építész a nő, akinek annyi művészeti tudása, a lakályosság iránt annyi veleszületett érzéke van? Miért nem járhat a gazdasági akadémiákra, ahol természetes gazdasági érzéke a tudományos képzettséggel párosulva, bizonytalán igen üdvös új utakat törhetne. Miért gyógyíthat embert, de állatot nem, stb., stb., mind^ ezek oly kérdések, melyekre nem tudnék feleletet adni. Azt hiszem, más sem. A többi fakultás megnyitását azért is kívánunk, hogy a mostaniak tehermentesítenek. Nem mintha sokalmam a jelenlegi pályákon lévő nőket. Hanem sajnálom azokat, akik nem olyan pályára lépnek, amely hivatásuknak, képességeiknek, hajlamaiknak leginkább megfelel. Van, akiből a legkiválóbb építész lehetne és kénytelen talán a művészettörténetem elméleti stúdiumával beérni. Van, akiben adminisztratív tehetség¹ lakozik és talán a história tanárnője lesz stb., stb. Nyissák meg az összesi fakultásokat, hogy a megnyitottak megszabaduljanak az oda nem való elemektől.

Végül még egyet. A nők főiskolai tanulmányainak ellenzői bizonytalán örömmel fogadták a berlini egyetem lektorának, Bumm Ernő gynecológusnak ünnepi beszédét; mert bár a hírneves orvostanár alapjában híve a nők főiskolai tanulásának, de az ügyet mégis nagyon pesszimisztikusan ítéli meg és szavaiból sok érvt meríthetnek az ügy ellenségei. Bumm előadásával részletesen csak akkor foglalkozhatunk, ha az előadás teljes szövege áll majd rendelkezésünkre; de hogy a fegyvert kivegyük az ellenfelek kezéből, már a német hírlapi közlemények (»Berliner Tagblatt« augusztus 3-ika) alapján is meg kell állapítanunk, hogy ez előadás alap gondolata íobb tekintetben téves. Hibáztatja a rektor, hogy a nők közül igen sokan hűtlenek lesznek a tudós pályához, különösen, ha férjhez mennek. De nem közli azokat az adatokat, amelyekből kitűnnék, hogy hányan működnek oly hivatalos pályán, melyet a fennálló, véleményünk szerint, észszerűtlen szabályzatok szerint el kell hagyniok, ha férjhez mennek. Statisztikája még gyengébb, midő az állítja, hogy 1908 óta a nőhallgatók száma az ötszörösére emelkedett, míg a férjhallgatók száma alig változott és ebből azt a következtetést vonja le, hogy a nőknél az egyetemi tanulás divattá válik, A kiindulási pon-

tu választott év ugyanis az az esztendő, amikor hivatalosan megnyitották az egyetemet a nőknek. Ha korábbi időpontot választott volna, még sokkal nagyobb növekedést is konstatálhatott volna. És hogy a nők belefáradnak a stúdiumba, azt mindenféle psychikai, sexuális és társadalmi okokkal támogatja, de megfedekezik arról, ami a legfontosabb úgy Németországban, mint nálunk és egyebütt is — talán az egy Oroszország kivételével —, hogy a nők hiányos és nagy fáradsággal megszerzett előismeretei sokszor elégtelenek az egyetemi stúdium sikeres elvégzésére és az alaphiányok pótlása, ha egyáltalában lehetséges, lélekemésztő munkát követel. Nincsen elég női középiskola és ami van, az sem fejlődött még annyira, mint az évszázadok alatt megerősödött fiúiskolák. Végül, hogy a nőknek nincs meg a kellő lélekjelenléte, ami, különösen az orvosi pályán, a gyors elhatározásra szükséges — az, úgy vélem, nem¹ felel meg¹ a valóságnak. Nem tudom, hogy e tekintetben orvostanáraink tapasztalata megegyezik-e Bumm tapasztalataival, de azt mondhatom, hogy az életben igen sokszor éppen az ellenkezőről győződtem meg: a nőnek nagyobb lélekjelenléte volt, mint a férfiónak, aki a bajban sokkal hamarabb veszíti el a fejét. Azt hiszem, hogy Bumm, aki oly határozottan száll szembe azzal a régi mesével, hogy a nő intelligenciája alacsonyabb, mint a férfié, mert az agyveleje kisebb súlyú, aki oly meggyőzően mutatja ki e felfogás alaptalanságát, többoldalú kísérletek alapján juthatott volna arra is, hogy a lélekjelenléte nem a nemtől, hanem inkább a temperamentumtól, neveléstől, sőt gyakorlattól függ.

Azt hiszem, a berlini rektor úr fejtegetései nem fogják visszatartani a német egyetemeket, műegyetemeket, gazdasági és más felsőbb iskolákat, hogy a megkezdett után tovább haladva, a nőknek a férfikkal teljesen azonos feltételek mellett megadják a lehetőségei, hogy minden tudományos pályára léphessenek. Hisz az emberi méltóság egyik alapkelléke: a tanulás és a tudáson és képösségen alapuló érvényesülés joga.